

A SZABAD EURÓPA RÁDIÓ

16/1 SZÜLEINK RÁDIÓHALLGATÁSI SZOKÁSAI*Kérdőív*

Képzeld magad egy kutatásban közreműködő kérdezőbiztos helyébe, és készíts kérdőíves felmérést szüleid valamelyikének középiskolás rádióhallgatási szokásairól! Tedd fel neki a kutatók által összeállított alábbi kérdéseket, és karikázd be a megadott lehetőségek közül azt, amelyiket választotta! A válaszadó nevét NE írd rá a kérdőívre!

1. Mikor járt Ön középiskolába?	50-es évek	60-as évek	70-es évek	80-as évek
2. Milyen gyakran hallgatott rádiót?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
3. Milyen gyakran hallgatta a Petőfi rádiót?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
4. Milyen gyakran hallgatta a Kossuth rádiót?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
5. Milyen gyakran hallgatta a Szabad Európa Rádiót?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
6. Milyen gyakran hallgatta Komjáthy György Vasárnapi koktél című műsorát?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
Ha hallgatta, mennyire szerette a műsort?	Egyáltalán nem	Kicsit	Átlagosan	Nagyon
7. Milyen gyakran hallgatta Komjáthy György Csak fiataloknak című műsorát?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
Ha hallgatta, mennyire szerette a műsort?	Egyáltalán nem	Kicsit	Átlagosan	Nagyon
8. Milyen gyakran hallgatta Cseke László Tinédzser parti című műsorát?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
Ha hallgatta, mennyire szerette a műsort?	Egyáltalán nem	Kicsit	Átlagosan	Nagyon
9. Milyen gyakran hallgatta Cseke László Délutáni randevú című műsorát?	Naponta	Hetente	Ritkábban	Soha
Ha hallgatta, mennyire szerette a műsort?	Egyáltalán nem	Kicsit	Átlagosan	Nagyon

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZAIT.

16/2A FEJEZETEK A SZABAD EURÓPA RÁDIÓ TÖRTÉNETÉBŐL*Szemelvények különböző forrásokból***A**

Nyugat-Európában a II. világháború után speciális rádióprogramokat sugároztak. A legismertebb a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja és a BBC magyar nyelvű programja. A SZER a hidegháborús időszak sajátos politikai fegyvere volt. A CIA által finanszírozott európai adó célországai Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia és Bulgária voltak. Célját, feladatát az amerikai külpolitika törekvéseivel összhangban az 1945 után kettészakadt Európa egyesítése és a vasfüggöny mögött élő népek felszabadítása érdekében fogalmazta meg.

Rendszeres magyar nyelvű adása volt a párizsi, a madridi, az olasz, a vatikáni, valamint a török rádióknak, napi adásaik általában csak fél vagy egy óra terjedelműek voltak, ezeket napjában többször megismételték. A tipikus, magazin jellegű összeállítás terjedelmes hírblokkal kezdődött, néhány jegyzettel, riporttal folytatódott, emellett ritkán kis zenét is tartalmazott.

Forrás: Bánfi Szilvia: A Szabad Európa Rádió hangdokumentumainak adatbázisa az Országos Széchényi Könyvtár integrált rendszerében cikke nyomán. Megjelent *Országos Széchényi Könyvtár*, 46. évfolyam, 200. 4. szám.

B

Az Egyesült Államok kormánya a szovjet terjeszkedés feltartóztatása érdekében, a hidegháború megindulását követően egy olyan szervezet létrehozását kezdeményezte, amely a szovjet befolyás alá került kelet-közép-európai lakosság számára a polgári demokrácia értékeit tudja közvetíteni. Megalakult 1949 decemberében a Szabad Európa Rádió. New Yorkban megkezdődött a Magyar Osztály megszervezése is. 1951 májusában a SZER európai központja München lett.

A müncheni magyar rádió különös sajátossága volt, hogy amerikaiak alapították és tartották fenn, központja Németországban volt, adótornyai Nyugat-Németországból és Portugáliából sugározták a műsort, amelyet magyar emigránsok írtak és adtak elő Magyarországon és a határon túli magyarság számára. A rádió hallgatottságáról egy 1965–66-os közvélemény-kutatói elemzés a következő adatokat tartalmazta. Magyarországon a 18-tól 25 évig terjedő korosztály 75%-a hallgatott nyugati rádiót. Ebből a SZER-t 51%, a BBC-t 33%, az Amerika Hangját 32%. A berlini fal lebontását követően székhelye Prága lett. A Szabad Európa Rádió 42 éven át, 1993. október 31-i megszüntetéséig közvetítette a magyar hallgatók számára az emigrációban élők véleményét.

Forrás: Bánfi Szilvia: A Szabad Európa Rádió hangdokumentumainak adatbázisa az Országos Széchényi Könyvtár integrált rendszerében cikke nyomán. Megjelent *Országos Széchényi Könyvtár*, 46. évfolyam, 200. 4. szám.

16/2B FEJEZETEK A SZABAD EURÓPA RÁDIÓ TÖRTÉNETÉBŐL*Szemelvények különböző forrásokból***C**

A SZER a legújabb kori magyar történelem egyik jelentős és sajátos eszmei, szellemi, politikai intézménye volt. „Imperialista” újságok csak elvétve juthattak át a Magyar Népköztársaság határán, ám a Nyugat-Európából sugárzott rádióműsoroknak nem voltak akadályai a határok. Ezek sok lapot szemléltek, cikkeket ismertettek, és saját hírmagyarázatokat is adtak. A nyugati rádiók magyarországi befolyását a vevőkészülékek száma és minősége, az adóállomások sugárzási viszonyai, illetve a zavaró berendezések ereje fizikailag korlátozta. Az ötvenes évek első felében legfeljebb négyszázezer családnak volt közvetlen lehetősége nyugati vélemények meghallgatására, majd a lehetőség egyre bővült.

A SZER a kommunista diktatúra négy évtizede alatt fontos szerepet játszott a magyar nép gondolkodásának és magatartásának alakulásában. Rendeltetése volt a szabadság visszatérésébe vetett hit és remény ébrentartása, a hiányzó tájékozódási források pótlása és az önkényuralommal szembeni közvélemény megteremtése, erősítése.

Leggyakrabban ismeretterjesztő műsorokat adtak. A magyar történelmi múltat megismertető adássorozatot *Történelmünk Útja* címmel sugározták. Fontos szerepük volt a hírműsoroknak, a kommentároknak. Jelentős számban készült interjú neves közéleti személyiségekkel. *Hazai Levél* címen a 20. század végi magyar irodalom jeles képviselői olvasták föl saját írásaikat rendszeresen.

Forrás: VÁMOS GYÖRGY: A Nyugat hangja. A Szabad Európa Rádió Nagy Imréről a forradalom napjaiban cikke nyomán. Megjelent *Múltunk*, 2005/3. 123–161. o.

D

„A Szabad Magyarország Hangja” beköszönést „Itt a Szabad Európa Rádiója, a szabad Magyarország hangja!” váltotta fel 1956 után. A SZER talán a legfontosabb olyan intézmény volt, amely 1956 szellemét három évtizeden át ébren tartotta. Műsora a 60-as évek elején új kínálattal bővül. Előtérbe kerültek a szórakoztató zenei műsorok. A „Tinédzser parti”, majd a „Délutáni randevú” hamar népszerű lett. Mindkét műsor a fiataloknak szólt, a kívánságok megírásával, elküldésével közvetlen kapcsolat is kialakult a Magyarországon élő fiatalság és a rádió között. Politikai értelemben viszont 1968 után a SZER jelentősége csökkent, mert egyre több másfajta lehetőség is volt a nyugati információk fogadására. A SZER egyeduralma megszűnt.

A Kádár-rendszer megdöntésében a Szabad Európa Rádió nem csak technikai segítséget jelentett azzal, hogy megsokszorozta a szamizdat lehetséges közönségét. Hatása a nyolcvanas években szinte évről évre nőtt.

A közvélemény jelentős részének a rádióműsor tágabb nyilvánossága tette lehetővé, hogy tájékozódni tudjon a rendszerváltást megelőző időszakban, hogy el tudjon igazodni a különböző politikai javaslatokban. A Beszélő című szamizdat folyóirat és az egész demokratikus ellenzék elsősorban a SZER-en keresztül vált ismertté az ország lakossága számára. 1989 szeptemberében a SZER irodát nyitott Budapesten, így lehetővé vált, hogy az átalakulások folyamatát közvetlenül figyeljék.

Forrás: „Ne legyünk senki helyett bátrak” – Kerekasztal-beszélgetés a Millenárison Hodosán Rózával, Kasza Lászlóval és Kemény Istvánnal a SZER és a magyar szamizdat kapcsolatáról.

16/3A A SZABAD EURÓPA RÁDIÓ ZAVARÁSA

Szemelvények

1. Bírósági döntés

Az ellenséges rádiók hallgatását a hatalom tiltotta, rendőri eszközökkel és bírósági eljárással fenyegette, üldözte.

„A Szabad Európa Rádió adásainak zárt lakásban történő hallgatása csak akkor valósítja meg a népi demokratikus államrend elleni izgatás büntettét, ha ez más jelenlétében történik, vagy pedig, ha a lakáson kívül tartózkodó személyek részére is lehetővé vált ezzel ezen rádióállomás uszító híreinek hallgatása, ezen utóbbi esetben azonban csak akkor, ha nemcsak az nyert tényként megállapítást, hogy a kívül levő személy tudta, hogy a lakásban a Szabad Európa Rádiót hallgatják, hanem az is, hogy e rádióállomás milyen híreit hallotta.”

A Legfelső Bíróság (LB) 1955-ben hozott elvi döntése.

2. Zavarás

A nyugati rádiók hatását veszélyesnek ítéelő szocialista országokban, mint Magyarországon, hivatalos apparátusok is figyelték a külföldről sugárzott műsorokat. A Szabad Európa Rádió lehallgatószolgálatára hamarabb állt munkába (1949. december 15-én, Innsbruckban), mint a műsorokat előállító szerkesztőség (1951-ben, Münchenben). A „Magyar Rádió Idegen Nyelvű Agitációs Propaganda Osztálya” nevű szervezet 1953 elejétől számos nyelven ecsetelte a szocializmus sikereit, és sugározta adását.

A Szabad Európa Rádió ellen folytatott harc alapvetően az államvédelmi szervezet külső elhárítási feladatkörébe tartozott, amely tevékenység ugyanakkor elválaszthatatlannak bizonyult a „belső reakció” elhárítás feladataitól.

3. Politikai célkitűzés

Az ötvenes években a „rádióvédelem” elsősorban büntetőjogi-adminisztratív úton, részben pedig műszaki-technikai (adászavaró) eszközökkel történt. Az már ekkor nyilvánvaló volt, hogy a zavaróállomások működtetése nem csak rendkívül költséges tevékenység, de a berendezések igen alacsony hatékonysággal működnek, ezért 1964-től megszűnt a külföldi rádiók zavarása. Ekkortól a médiaháború új szakaszában nem a technika, hanem főként a propaganda eszközei játszották a fő szerepet. „Tények, adatok, leleplezett ügyek és példák, okmányok és nyugati sajtóanyagok ügyes közreadása és kommentálása bizonyítsa be, hogy az államellenes tevékenységek résztvevői osztályidegen, huligán, züllött emberek és éppen olyan bűnözők, mint a közönséges tolvajok. Másfelől tárjuk fel azokat az aljas, imperialista behálózási módszereket, amelyekkel tisztességes embereket tesznek tönkre és kényszerítenek a szolgálatukba.” – tűzte ki célul az MSZMP.

16/3B A SZABAD EURÓPA RÁDIÓ ZAVARÁSA

Szemelvények

4. Médiaháború

A SZER leleplezése céljából készült első film címe: Boszorkánykonyha – már maga is jelezte, milyen céllal és szándékkal forgatták és terjesztették. A „Teenager Party” című filmet a tömegpropaganda professzionális eszközének szánták, hiszen a népszerű pop-műsor hallgatottsága szociológiailag is kimutathatóvá tette a „veszélyeztetett” fiatalok számának ugrásszerű növekedését. A moziforgalmazás és a többszöri televíziós vetítések mellett végül az iskolai politikai nevelőmunka eszköztárába is bekerült a film.

5. Egy kortárs gondolatai

„A Szabadeurópa valami szörnyeteg volt. Erről meg voltam győződve 15 évesen... Bár ki nem állhattam a népköztársaságot – mégsem tudtam kivonni magamat propagandájának a nyomása alól. Valami különös elegy volt a SZER: neonácik a bajtársi egyletekből, a CIA amerikai kémei.” – emlékezik Adam Michnik.

Forrás: Révész Béla: Adalék a korai Kádár-korszak politikai rendőrségének propaganda-tevékenységéhez. Megjelent Múlt-kor történelmi portál, 2002. szeptember 30.

16/4A NEM ÍGÉRTEK, CSAK ÚGY HANGZOTT

Mozaikok a SZER 1956-os tevékenységéről

A Szabad Európa Rádió tevékenységének egyik legvitatottabb fejezete az 1956-os forradalom alatti működése – nem ígértek semmit, de mégis úgy hangzott...

A) Akármilyen rémisztő is volt az egész, emlékszem, úgy tűnt, mintha csak várakoznánk, kétségbeesett kitartással, bízva abban, hogy majd megérkezik a segítség. Emlékszem, hogy hallgattuk a rádiót, a segélykéréseket, amik a SZER-adásaiban hangzottak el. Mindenki azt hitte, jön majd segítség, hogy Amerika segíteni fog rajtunk. És emlékszem arra a percre, mikor mindannyian a rádió körül álltunk és hallgattuk, hogy Amerika nem fog segíteni, senki sem indul a magyar forradalmárok segítségére, a világ többi része nem akar részt venni a harcokban. Ez valami hihetetlen szörnyűség volt.

B) Közbotránynak minősítette a rádió forradalmi szereplését, szerinte a nyugati beavatkozás közeledtét sugallta, egyes műsorokban még azt is elmagyarázták, hogyan kell Molotov-koktéllal felgyújtani egy tankot.

C) A magyarok abszolút hitelesnek tekintették a Szabad Európát, és úgy hallgatták, mint ahogy a közszolgálati rádiót kellett volna hallgatniuk. Autentikusnak tartották, nem a tényanyagában, hanem a szellemiségében, az érzelmeiben.

D) Az 1956-os forradalom 50. évfordulója kapcsán számos kommentár arra emlékeztetett, hogy a SZER hozzájárult 1956-ban a magyar forradalom kitöréséhez, és a harcok folytatására biztatta a felkelőket nyugati katonai segítséget ígérve. Menekültek ezrei számoltak be arról, hogy többségük külföldi sugárzású rádiókat (a SZER mellett az Amerikai hangját és a BBC-t) hallgattak tájékozódás céljából, és 40 százalékuk azt a következtetést vont le, hogy Washington fegyverekkel fogja megmenteni Magyarországot.

E) Egy amerikai szakértő állítja: a SZER-nek a Hoover Intézetben hozzáférhető archívuma azt bizonyítja, hogy a SZER nem bátorította a fegyveres felkelőket a szovjet hadsereggel szembeni harcra nyugati beavatkozás reményében. A 24 órán át sugárzó adó ötszáz programja között egyetlen adásában ismertettek november 4-én egy londoni lapvéleményt, amely szerint „a nyugati támogatás gyakorlati megnyilvánulása bármelyik pillanatban várható”.

F) Az amerikai vezetés kérésére a német kormány kivizsgálta a forradalom alatt történt eseményeket, és meghallgatta az elhangzott kommentárokat. A bonni vizsgálat eredményéről Konrad Adenauer német kancellár egy sajtókonferencia keretében tájékoztatta a nyilvánosságot 1957. január 25-én. *„Az ellenőrzés kimutatta – mondta a kormányfő –, hogy a sajtóban megjelent ama megállapítás, amely szerint a Szabad Európa Rádió nyugati fegyveres támogatást ígért a magyaroknak, nem felel meg a tényeknek. Történtek azonban megjegyzések, amelyek hamis értelmezésekhez vezethettek.”*

G) A SZER Magyar Osztály munkatársai a hazai viszonyok hiányos ismerete ellenére az események diktálására vállalkoztak. Szinte végig tévesen ítélték meg Nagy Imre szerepét, sőt a szovjet csapatok behívását is vele hozták összefüggésbe. Gyakorlati tanácsokat adtak az egyenlőtlen fegyveres harchoz, s ezzel számos értelmetlen áldozatot okoztak.

H) A magyar forradalom leverése után a megosztott nemzetközi közvélemény nyomására amerikai és európai vizsgálat indult a SZER szerepéről, amely azonban nem zárult kielégítő eredménnyel. Az NSZK kormánya s a CIA tagadta, hogy a rádió fegyveres segítséget ígért volna Nyugatról a magyar felkelőknek. Sőt állítólag a CIA-nak fogalma sem volt arról, hogy a magyar szekció valójában mit is sugárzott.

I) A SZER elleni legfőbb vádra, hogy a nyugati világ katonai beavatkozását ígért a magyaroknak, máig nem került elő bizonyíték. 1956. október 22. és november 13. közötti időszakból fennmaradt négyszáz órányi hangfelvételen nincs nyoma ilyen bejelentésnek.

J) Konkrét tévedések, nagy hibák már a forradalom első napjaiban történtek a rádióban. Például bemondták, hogy Budapestet léghajtásos bombázókkal lövik a szovjet erők, hogy már az első napokban több ezer halott van. Ezeket a Szabad Európa nyugati hírforrásokból, ellenőrizetlen hírforrásokból szerzett meg.

K) Idézet a SZER adásából: *„Budapesten az ifjúság oroszlánként küzd! ...Az egyik harc során a zászlótartó nő elesett, és akkor egy 13 éves lány vette át tőle a zászlót. A tankok ellen felvonuló tömeg első soraiban mindenütt az ifjúság látható. Amikor Budapesten a tüntetés után az események drámai fordulatot vettek, a szovjet sortűzzel megtizedelt tömeg nem menekült el... Amikor a Parlament előtti szovjet páncélosok tüzeltek, a tömeg a Szabadság téren újabb tüntetésbe kezdett.”*

L) A hallgatók úgy gondolhatták, hogy az adó a „Nyugat” álláspontját közvetíti, és emiatt minden megszólalás mögött jóval több erőt, cselekvési szándékot feltételezhettek, mint amennyi valójában volt.

M) *„Az volt a legborzasztóbb, hogy azt mondja egy fiatal harcos, mikor följött a pincéből november 5-én vagy 6-án, hogy most hallotta, hogy az ENSZ-csapatok átlépték a határt. Vagy az ENSZ, vagy az amerikai csapatok. Hát nyilvánvalóan nem mondta ezt a SZER, de hogy ezt a benyomást keltette, az egy súlyos politikai hiba volt.”*

N) A magyar adást az erős érzelmi tónus jellemezte a reformkommunista Nagy Imrét szidalmazó támadásoktól a szabadságharcosok dicsőítéséig. A Magyarországra sugárzó rádióadók híreket, nyugati lapszemléket és a nyugati vezetők reakcióit közvetítették, amelyeket a magyar hallgatóság a forradalom támogatásaként értelmezett, és maga vonta le azt a következtetést, hogy a Nyugat nem fogja az országot magára hagyni.

16/4B NEM ÍGÉRTEK, CSAK ÚGY HANGZOTT

Mozaikok a SZER 1956-os tevékenységéről

O) Az igazi gonosztevő nem is annyira a Szovjetunió, amely aligha cselekedhetett másképp, hanem a CIA pénzelte SZER. A rádió bátorította a harcolókat, akik azt gondolhatták, hogy közeleg az amerikai katonai segítség, Nagy Imrét a Kreml bábjaként ócsárolta, és buzdította a lázadókat, hogy folytassák a harcot.

P) Az amerikai kormánytól kért a SZER politikai iránymutatást, de konkrét katonai segítséget soha nem ígértek a magyaroknak.

Q) Bár a SZER munkatársai soha nem ígértek felszabadítást, ez a mítosz mégis elterjedt Magyarországon, bár nincs kizárva, hogy a legenda inkább a forradalom után erősödött meg, mint a vereség egyik lehetséges oka. A magyar társadalom ekkor már tíz éve el volt vágva a nyugati hírforrásoktól, ezért részben érthető, hogy naiv elvárásokba ringatta magát az ENSZ-csapatok küldésével kapcsolatban.

R) A téma sokáig tabu volt, de mára közmegegyezés bontakozott ki arról, hogy a SZER a forradalom napjaiban botránnyosan leszerepelt. Lehet, hogy nem ígérte a Nyugat katonai beavatkozását, de hitegetett vele.

S) „Gerő Ernő parancsolta utcára a karhatalmat... Gerő Ernőnek pusztulnia kell!” – hallhatták a zenei aláfestéssel is dramatizált kinyilatkoztatást 1956. október 24-én a SZER magyar hallgatói.

T) A SZER a forradalom végnapjaiban nyilvános párbeszédet folytatott a felkelők rádióival: „Csokonai adó, figyelem!... Üzeneteiteket továbbítjuk illetékes nyugati helyekre!” A forradalmárok ezt bátran értelmezhatték a nyugati segítség ígéreténeként.

U) A Szabad Európa Rádió 1956-os szerepéről ma is folynak viták; az egyszerű emberek is különbözőképpen emlékeznek a forradalom alatt elhangzott adások szövegére.

Az összeállításhoz felhasznált források:

Révész Béla: Az utolsó SZER-per 1967-ben. Megjelent *Beszélő*, 2003.

Kardos Gábor: *Szabad Európa összeurópai rendszerváltás nélkül?*

The Independent, 2006. november 8.

Simándi Irén: A magyar forradalom a Szabad Európa Rádió hullámhosszán I-II.

2002. november XLV. évfolyam 11. szám–12. szám

Ebben azért van valami rettenetes erkölcsi tanulság. Az 1956-os magyar forradalomról szóló könyvek fogadtatása az angol és az amerikai sajtóban. Megjelent *ÉS*, 2006. december 1.

56 perc a forradalomtól a szabadságig. Megjelent Magyar Rádió Online – 3. rész Elhangzott: 2006. október 30. 22.03–23.00 2006. november 7, kedd 11:01310 olvasás Szerkesztő: Sándor Erzsé.

Charles Gati: *Vesztett illúziók. Moszkva, Washington, Budapest és az 1956-os magyar forradalom.* Budapest, 2006., Osiris.

Adam Michnik Budapest, 1956. Megjelent *Magyar Hírlap*, 2006. 11.

Adam Michnik: Szabadeuropa, Varsó. Megjelent c3.hu

16/4C NEM ÍGÉRTEK, CSAK ÚGY HANGZOTT*Egyéni feladatlap*

Keresd ki, és írd le a szövegből azokat a részleteket, amelyekben az alábbiak állítják!
objektív tények cáfolják, hogy a SZER katonai segítség ígéretét sugározta volna

.....

.....

.....

.....

a SZER-t felelősség terheli az áldozatok értelmetlen halálában

.....

.....

.....

.....

nem ígértek segítséget a Szabad Európa Rádióban, csak úgy hangzott

.....

.....

.....

.....

nagyon sok magyar úgy értelmezte a rádió adásait, hogy nyugati segítség fog érkezni
Magyarországra

.....

.....

.....

.....

16/5 A SZER 1956. OKTÓBER 30-AI HÍRADÁSA*Szemponatok a tudósítás elemzéséhez***A) A KOMMENTÁTOR SZAVAI**

Mi mindent sejtetett a szöveg?

B) A KÜLÜGYMINISZTERI NYILATKOZAT SZAVAI

Mit ígért a szöveg?	Mit hártott el a szöveg?

16/6A A KOGNITÍV DISSZONANCIA

Ismertető

A) A kognitív disszonancia

A szociálpszichológusok szerint kognitív disszonancia akkor keletkezik, amikor valamilyen új információ vagy új tapasztalat ellentmond a korábbi ismereteknek. Ekkor disszonanciát, belső feszültséget, szorongást élünk át. Ezt a negatív pszichés állapotot csökkenteni igyekszünk.

Mikor valakinek több lehetőség, alternatíva közül választania kell, mindig disszonanciát él át, mivel sohasem lehet teljesen bizonyos a dolgában. A következő módokon képzelhető el a kognitív disszonancia felszámolása:

- a választás elkerülésével (ha lehetséges)
- a választott alternatíva felértékelésével és a nem választott leértékelésével
- a választott alternatíva ellen szóló érvek figyelmen kívül hagyásával
- a választani kényszerülő személy lebecsüli saját választási szabadságát (külső kényszerre illetve szükségszerűségekre hivatkozik)
- a választott alternatíva felértékelésével (jó alternatívaként való beállításával), egyidejűleg a negatív következményeinek lebecsülésével.

B) A kognitív disszonancia

A szociálpszichológusok szerint kognitív disszonancia akkor keletkezik, amikor valamilyen új információ vagy új tapasztalat ellentmond a korábbi ismereteknek. Ekkor disszonanciát, belső feszültséget, szorongást élünk át. Ezt a negatív pszichés állapotot csökkenteni igyekszünk.

Kellemetlen érzés szembesülni azzal, hogy elfelejtettük meghívni egy barátunkat vacsorára, pedig megígértük neki. Amikor rádöbbenünk mulasztásunkra, két, egymással nehezen kibékíthető tény áll fenn egyidejűleg:

1. szavahihető ember vagyok, nem szoktam csak úgy ígéretet
2. nem hívtam fel a barátomat.

Több módon csökkenthetem a kognitív disszonancia miatti kellemetlen érzéseimet:

1. megváltoztathatom viselkedésemet (vagyis felemelem a kagylót és meghívom a barátomat másnapra)
2. megváltoztatom környezetemet (például, kidobom a vacsorát, és elmegyek inkább moziba)
3. olyan ismereteket keresek, amelyek csökkentik a disszonanciát (például eszembe jut, hogy a barátom is meghívhatna egyszer, és különben sem túl szórakoztató a társasága).
4. elhitem magammal, hogy nem elfelejtettem, hanem nem volt időm meghívni, mert a főnök annyi feladattal látott el
5. ha már így alakult, akkor meghívhatom a szomszédasszonyt, annak régebb óta tartozom egy vacsora viszonzásával.

16/6B A KOGNITÍV DISSZONANCIA

Ismertető

C) A kognitív disszonancia

A szociálpszichológusok szerint kognitív disszonancia akkor keletkezik, amikor valamilyen új információ vagy új tapasztalat ellentmond a korábbi ismereteknek. Ekkor disszonanciát, belső feszültséget, szorongást élünk át. Ezt a negatív pszichés állapotot csökkenteni igyekszünk.

Egy gyerek játszani szeretne, mégis a szobában ül és tanul, és mivel ez két tudattartalom – *a) tanulni unalmas b) én mégis tanulok* –, a gyerek ezért kognitív disszonanciát él át.

Az ellentmondás okozta feszültséget többféle módon oldhatja fel:

1. viselkedésének megváltoztatásával, azaz a gyerek abbahagyja a tanulást, és elmegy játszani;
2. attitűdjének átalakításával, azaz bemagyarázza magának, hogy tanulni nem is olyan unalmas;
3. átalakítja környezetét, például, bekapcsolja a magnót, vagy az ágyon fekvve tanul;
4. olyan ismeretet keres, ami csökkenti a disszonanciát, például arra gondol, hogy anyukájának milyen örömet fog okozni, ha majd jó jegyet kap;
5. elhitegeti magával, hogy már úgyis unta azt a játékot.

D) A kognitív disszonancia

A szociálpszichológusok szerint kognitív disszonancia akkor keletkezik, amikor valamilyen új információ vagy új tapasztalat ellentmond a korábbi ismereteknek. Ekkor disszonanciát, belső feszültséget, szorongást élünk át. Ezt a negatív pszichés állapotot csökkenteni igyekszünk.

A világ nehezen érthető. Számtalan bizonytalanságot, félelmet ébreszt bennünk. Annak érdekében, hogy megértsük, és hogy leküzdjük a megértés nehézségei miatti félelmet, megpróbáljuk leegyszerűsíteni magunkban.

Az egyszerűsítés során azokat az információkat hagyjuk ki, amelyekkel nem tudunk mit kezdeni. Csökkentjük a kognitív disszonanciát akkor is, amikor nem vesszük figyelembe a körülöttünk lévő világ azon üzeneteit, amelyek ellentmondanak hipotéziseinknek, meglevő tudattartalmainknak. Nem gondolkodunk el azon, hogy lehetnek-e olyan információk, amelyek éppen számunkra nem is hozzáférhetőek.

16/7A ELLENTMONDÓ TUDATTARTALMAK*Csoportos feladatlap*

Fogalmazzatok meg két egy időben fennálló, de ellentmondó tudattartalmat, ami kognitív disszonanciát okozhatott 1956-ban:

a) egy fegyverrel küzdő szabadságharcos esetében

--	--

b) egy utcai tüntetés résztvevője esetében

--	--

Fogalmazzatok meg egy olyan esetet, amelyben feltételezhető, hogy a kognitív disszonancia csökkentése érdekében a hallgatók azt akarták kihallani a SZER híreiből, hogy hazánk fegyveres segítséget kap.

--

16/7B ELLENTMONDÓ TUDATTARTALMAK*Csoportos feladatlap*

Fogalmazzátok meg a SZER korábban elemzett hatásai alapján, hogy vajon miért alakult ki az a helyzet, hogy a magyarok többsége fegyveres segítséget várt a rádióadások híreit hallgatva! Feltételezhető-e, hogy a bennük kialakult a kognitív disszonanciát akarták ilyen módon csökkenteni?

Képzeljétek el az alábbi két helyzetet, és válaszoljatok a kérdésekre!

a) Egy utcai tüntetés résztvevőjének feszültséget keltő gondolatai:

Veszélyes itt lenni, közénk lőhetnek...	Rendes hazafi vagyok, változást akarok, itt a helyem ...
---	--

Mit jelenthet neki, ha arra gondolhat, jön majd a külföldi segítség? (Egyes szám első személyben fogalmazzátok meg a gondolatait!)

.....

.....

.....

.....

.....

b) Egy fegyverrel küzdő szabadságharcos feszültséget keltő gondolatai:

Sokan már menekülnek...	Fogytán a lőszer ...
-------------------------	----------------------

Mit jelenthet neki, ha arra gondolhat, jön majd a külföldi segítség? (Egyes szám első személyben fogalmazzátok meg a gondolatait!)

.....

.....

.....

.....

.....

16/8 CSOPORTOS ÉRTÉKELŐ LAP

Döntsétek el közösen, hogy a foglalkozás egészét tekintve ki volt a legjobb az alábbi részterületeken végzett munkában!

- a házi feladat elkészítésében
- kognitív disszonancia értelmezésében
- egyéni példa megfogalmazásában
- az utolsó feladatlap megoldásában
- a többiek segítésében
- a másokra való odafigyelésben

16/9 HÁZI FELADAT*Esszéírás***Rövid hír:**

A Szabad Európa Rádióknak az 1956-os magyar forradalom idején betöltött „válságos” szerepére hívta fel a figyelmet az adó egykori igazgatója annak kapcsán, hogy az Egyesült Államok nemzetközi adások sugárzását tervezi Irán, Kuba és Észak-Korea felé.

Forrás: International Herald Tribune

Fogalmazd meg véleményedet a fenti hír kapcsán! Ismertess a tervezett adások mellett szóló érveket, és fogalmazz meg kételyeket is!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(A munkát folytathatod a következő lapon)

A series of 25 horizontal dotted lines for writing, spaced evenly down the page.

